

TERÖRİZM VE NEFRET SUÇLARI ARASINDAKİ TETİKLEME ETKİSİ*

Dr. Öğr. Üyesi Uğur ERSOY**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3770-0353>

Makalenin Geldiği Tarih: 05.12.2017 **Kabul Tarihi:** 20.05.2018

* **Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.** Bu makale 07.11.2017 tarihinde 7. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivalinde sözlü olarak sunulan tebliğin geliştirilmiş ve güncellenmiş halidir.

** Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı.

ÖZ

Literatürde, terörizm ve nefret suçları konusunda ayrı ayrı yapılmış çok sayıda çalışma olmasına karşın her iki konunun aynı anda ele alındığı, birbirleriyle olan ilişkilerinin, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulduğu çok az sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu davranış şekillerinin aynı bütünün parçaları olup olmadığı veya terörizmle ilgili yapılan araştırmaların nefret suçları, nefret suçlarıyla ilgili yapılan araştırmaların terörizm açısından geçerli olup olmadığı, üzerinde düşünülmesi gereken önemli konulardır. Bu çalışmada, her biri başlı başına monografik bir araştırmanın konusunu oluşturabilecek genişlikte olan nefret suçları ve terörizm kavramları hakkında çalışmanın kapsamını aşmamak kaydıyla genel açıklamalarda bulunulacak, sonrasında ise bu davranış şekillerinin birbirleri üzerinde olan etkileri başka bir ifadeyle terörizmin nefret suçlarını, nefret suçlarının ise terörizmi tetikleyip tetiklemediği hususu ele alınacaktır. Türk doktrininde bu konuyla ilgili yapılmış herhangi bir çalışma bulunmadığından dolayı özellikle 11 Eylül 2001'de ABD'de ve 7 Temmuz 2005'te Londra'da gerçekleştirilen terör saldırılarının öncesinde ve sonrasında yaşananlar özelinde Anglo-Sakson hukuk literatüründe yapılan teorik ve ampirik araştırmalardan istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, nefret suçları, nefret, tetikleme etkisi, terör.

TRIGGER EFFECT BETWEEN TERRORISM AND HATE CRIMES

ABSTRACT

Although there are a lot of separate studies on terrorism and hate crimes in the literature, it can be seen that there are very few studies in which both subjects are discussed at the same time and their relationship, differences and similarities are revealed. In this context, it is important to consider whether the forms of behavior are parts of the same totality, or whether the researches about terrorism are valid in terms of hate crimes and the researches about hate crimes are valid in terms of terrorism. In this study, general explanations will be made about the concepts of hate crimes and terrorism, which can itself constitute a monographic research theme, provided that not exceeding the scope of the study. Afterwards, the effects of these behaviors on each other, in other words, whether terrorism triggers hate crimes or hate crimes trigger terrorism, will be discussed. Since there are no studies related to this subject in Turkish doctrine, it will be benefitted from the theoretical and empirical researches in Anglo-Saxon literature in particular, especially the experiences before and after the terrorist attacks in 11st September 2001 in the USA and 7th July 2005 in London.

Keywords: Terrorism, hate crimes, hate, trigger effect, terror.

§1. Nefret Suçları

Nefret suçları ceza hukuku bakımından yeni sayılabilecek bir kavram olmasına karşın “*önyargı motivasyonlu şiddet*” çok uzun bir geçmişe sahiptir. Eski çağlardan beri insanların diğer insanlara dış görünüşleri, renkleri, milliyetleri, dilleri veya dinleri dolayısıyla zarar verdikleri ve hatta onları öldürdükleri bilinen bir gerçektir^[1].

Nefret suçları en genel şekliyle, temel bir suç tipinin nefret veya önyargı saikiyle işlenmesi olarak tanımlanabilir. Nefret suçları, her ne kadar nefretle ilgiliymiş gibi görülse de aslında önyargı ile alakalıdır. Bu bağlamda nefret suçuyla ilgili düzenlemelere yer veren ülkelere bakıldığında nefret suçlarının farklı tanımları bulunsa da nefret suçlarına karakteristiğini veren hususun önyargı saiki olduğu söylenebilir^[2]. Bu bağlamda nefret suçlarının “*önyargının şiddet manifestosu*” olarak ifade edilmesi de mümkündür^[3].

Nefret suçlarının temelleri çok eskilere dayanmasına rağmen, günümüzde nefret suçuna ilişkin herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanım bulunmamaktadır. Uzun sayılabilecek bir geçmişe sahip olmakla birlikte nefret suçlarının kanunlaştırma anlamında yeni bir suç tipi olması ve çok değişik saik ve nedenlerle işlenebilmesi kavramsal bazda bu suç tipinin tanımlanmasını zorlaştırmaktadır^[4]. Ayrıca toplumdan topluma değişkenlik gösteren kültürel farklılıklar, sosyal ve politik yaklaşımlar, tarihsel ve sosyolojik özellikler ile nefret saiki olarak hangi hususların kabul edileceği yönündeki görüş ayrılıkları da nefret suçlarının üzerinde uzlaşılan bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalarda ve yabancı ülke mevzuatlarındaki düzenlemelere bakıldığında nefret suçlarının en kısa ve öz şekilde “*önyargı veya nefret saiki ile bir suçun işlenmesi*” olarak tanımlandığı görülmektedir. Buradan hareketle bir suçun nefret suçu olarak kabul edilebilmesi için olmazsa olmaz iki unsurun bulunduğu söylenebilir: 1) Fail tarafından gerçekleştirilen ve kanunlarda suç olarak düzenlenmiş bir fiilin varlığı; 2) Bu suçun, mağdurun veya mağdurun

[1] Streissguth, Tom, Hate Crimes, Revised Edition, New York 2009, s.3.

[2] Jacobs, James B./Potter, Kimberly, Hate Crimes – Criminal Law&Identity Politics, 1998, s.21.

[3] Ataman, Hakan, “Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları”, in: Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der.: Yasemin Inceoğlu, İstanbul 2012, s.71.

[4] Öner, Mehmet Zülfü, “İngiltere Hukukunda Nefret Suçları”, TBBD, Sayı: 116, Yıl: 2015, s.86-87.

mensubu olduğu düşünülen grubun sahip olduğu bazı ayırt edici karakteristik özelliklere duyulan nefret veya önyargı saikiyle işlenmiş olması^[5].

Nefret insanda iki şekilde ortaya çıkmaktadır: *Mantıklı nefret* (rational hate) ve *mantıksız nefret* (irrational hate). Mantıklı nefret, insanın yaşamına, özgürlüğüne veya düşüncelerine yönelik algıladığı tehdide karşı gösterdiği reaksiyon olarak tanımlanmaktadır. Burada gösterilen nefret yaşama karşı değil yaşamak için olup bir nevi biyolojik koruma mekanizması olarak nitelendirilebilir. Başka bir ifadeyle tehdit yok edildiğinde nefret de ortadan kalkmaktadır. Mantıksız nefrette ise spesifik bir tehdide karşı gösterilen reaksiyondan daha çok bireysel bir kişilik gösterimi söz konusudur. Burada nefret duyulan insanlara zarar vermek bir tutku halini almaktadır ve bu nefret türüne sahip olan insanlar saldırmak için adeta hedef ararlar. Mantıksız nefrete sahip gruplara örnek olarak ırkçı çeteleri ve terör örgütlerini göstermek mümkündür^[6].

Nefret suçlarına karışan failerin bireysel hareket etmekten ziyade özellikle gruplar şeklinde bu suçları işledikleri, bu anlamda da terör suçlarını işleyenlerle benzerlik gösterdikleri ifade edilmektedir^[7].

Türk Hukuku'nda nefret suçlarının özel olarak düzenlenmemiş olduğu söylenebilir. Her ne kadar 2014 yılında 6529 sayılı Kanun'la^[8] TCK'nın 122. maddesinin "*Ayrımcılık*" olan madde başlığı "*Nefret ve ayrımcılık*" olarak değiştirilmiş, "*nefret nedeniyle*" ifadesi metne dahil edilmişse de yapılan bu değişikliğin teknik anlamda bir nefret suçu düzenlemesi olmadığı ortadadır; zira burada nefret ile kastedilmek istenen, ayrımcılık suçunun nefret saikiyle işlenmesidir. Bu bağlamda 122. maddede yapılan değişiklik sonrasında bile nefret suçlarının Türk ceza hukukunda düzenlendiği gibi bir sonuca varmak mümkün değildir.

Nefret suçları açısından failin, mağdurdan kişisel olarak nefret etmesi aranmamaktadır. Başka bir ifadeyle fail, mağdurun kimliğiyle ilgilenmemektedir; onun için önemli olan şey hedef alınan kişi ya da mal ile grup karakteristikleri arasındaki ilişkidir. Çünkü failin asıl hedefi kendisine karşı suç işlenen mağdur değil, mağdurun ortak karakteristikleri paylaştığı grubun bütünüdür. Bu

[5] Heard, Catherine, "The Law on Hate Crime", The Journal of Adult Protection, Vol. 15, No. 3, 2013, s.164.

[6] Övet, Talha, "Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi", Güvenlik Bilimleri Dergisi, Mayıs 2016, Sayı:5, s.113. Diğer ayırım türleri için bkz. Bulut, İlhan, Nefret Suçları, Ankara 2014, s.10 vd.

[7] Övet, Terörizm, s.120.

[8] R.G. Tarih-Sayı: 13.03.2014-28940.

nedenle doktrinde nefret suçlarının bir anlamda “*mesaj suçları*” olduğu, yani nefret suçunu işleyen faillerin topluma mesaj verme amacıyla hareket ettikleri ifade edilmektedir^[9].

Ş2. Terör ve Terörizm

Terör, Latince “*korkutmak, ürktmek veya sindirmek*” anlamlarına gelen “*terrere*” kelimesinden türetilmiş bir kelimedir^[10].

Terörizm bir olgu olarak ele alındığında insanlık tarihi kadar eski olup insanoğlunun siyasi örgütlenmesine paralel bir gelişim göstermektedir. Terörizm kavramının yakın geçmişteki temelleri 1960’lı yıllara uzanmakla birlikte 11 Eylül saldırıları terörizmin boyutları bakımından çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira Amerika Birleşik Devletleri’nde ve dünyanın geri kalan diğer Batılı ülkelerinde 11 Eylül öncesine kadar “*terörist*”, “*terörizm*” ve “*terörist saldırı*” kavramları yalnızca üçüncü dünya ülkelerine özgü durumlar olarak görülmekteydi. Her ne kadar diğer birçok ülke gibi ABD de sıradan insanların yaptıkları devrimlerle kurulmuşsa da bu kişilerin yaptıkları eylemlerin, günümüzde terörizmin modern tanımı kapsamında terörist faaliyetler olarak nitelendirilmesi mümkün değildir^[11].

Terör saldırıları propagandanın bir çeşididir; çünkü teröristler, medyanın sansasyonel ve trajik olayların üzerine gittiğini bilmektedirler. Terör saldırıları birçok şekilde ortaya çıkabilmektedir: Bombalamalar, kundaklamalar, suikastlar, rehin almalar, mala zarar vermeler ve anarşiler^[12]. Bu bağlamda 11 Eylül saldırıları ile terörizmin yeni bir boyut kazandığı söylenebilir. Zira 11 Eylül’den önce gerçekleştirilen terör saldırılarının çoğu konvansiyonel patlayıcıların kullanımından ibaret olmuş, bunların en ölümcül olanlarında bile ölü sayısı yüzlü rakamları aşmamıştır. Oysa 11 Eylül saldırılarıyla birlikte ölü sayısı binleri geçmiştir. 11 Eylül’den itibaren “*Süperterörizm*” veya “*Kıyamet terörizmi*” gibi kavramlardan söz edilmesine yol açan hususlar arasında, terörist örgütlerin eşzamanlı saldırı yeteneği kazanmaları, saldırıların teknik açıdan başarılı olması, failerin kendi ölümlerine gidişlerindeki kararlılık, saldırıda hedef seçilen yerlerin simgesel

[9] Schneider, Hans Joachim, “Hasskriminalität: eine neue kriminologische Deliktstategorie”, JZ, 10/2003, s.498.

[10] Saraçlı, Murat, “Uluslararası Hukukta Terörizm”, GÜHFD, Cilt: XI, Sayı: 1-2, Yıl: 2007, s.1060 vd.

[11] Ronczkowski, Michael R., Terrorism and Organized Hate Crime – Intelligence Gathering, Analysis and Investigations, Boca Raton 2012, s.1.

[12] Ronczkowski, Terrorism and Organized Hate Crime, s.19.

önemi, sivil uçakların bile kaçırılmak suretiyle birer kitle imha silahına dönüşmesi ve olayların bütün trajik boyutlarıyla medyaya yansımaları gösterilebilir. Ayrıca 11 Eylül'den sonra terörle yapılan savaş ulusal boyutu aşır uluslararası bir boyut kazanmıştır^[13].

Yukarıda yapılan açıklamalar neticesinde terörizmle ilgili kırılma noktası olarak ABD'de yaşanan 11 Eylül terör saldırılarını göstermek mümkündür. Bu saldırılardan sonra terörizm kavramı devletlerin ve uluslararası örgütlerin daha fazla gündemine gelmiştir. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD'nin Afganistan'a daha sonrasında ise Irak'a yönelik gerçekleştirdiği askeri operasyonlar neticesinde uluslararası hukuk açısından terörizmin ne olduğuna ilişkin bir tanımın ve terörizmin önlenmesi konusunda uluslararası alanda geçerli bir hukuki metnin olmayışı bu konuda ciddi adımlar atılması gerekliliğini ortaya koymuştur^[14].

Terörizm kavramının yakın geçmişteki temelleri her ne kadar yukarıda da ifade edildiği üzere 1960'lı yıllara uzanmaktaysa da terörizmle ilgili çalışmalarının resmi olarak başladığı tarih olarak 1972 yılını göstermek mümkündür. 1972 yılında İsrail Tel Aviv'deki uluslararası havalimanında ve Almanya'daki Münih Olimpiyat Oyunlarında gerçekleştirilen iki terör saldırısı bir anda bütün dünyanın dikkatinin terörizme yönelmesi sonucunu doğurmuş ve bu konuyla ilgili çalışmalar ve araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların ve araştırmaların başlamasının üzerinden kırk yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen hala terörizmin tanımlanması, içeriğinin belirlenmesi ile terörizmle mücadelede önemli role sahip olan kişi ve kuruluşların kimler olacağına tespitine çalışılmakta ve çok net sonuçlara varılamamaktadır^[15].

Günümüze kadar terörizmin ne olduğuyla ilgili yapılmış yüzden fazla diplomatik ve bilimsel tanımın mevcut olduğu ifade edilmektedir^[16]. Terörizm kavramı diğer kavramlardan farklı olarak çok daha fazla tartışmayı ve bilinmezliği bünyesinde barındıran bir kavramdır. Bilim insanları ve akademisyenler tarafından onlarca yıldır üzerinde tartışılan, tanımlanan ve çalışmalara konu olan terörizm buna rağmen güncelliğini korumakta ve tartışmaların odağında yer almaya devam etmektedir. Günümüzde terörizmin ne olduğu ve buna

[13] Saraçlı, Terörizm, s.1055-1056.

[14] Saraçlı, Terörizm, s.1050.

[15] Ronczkowski, Terrorism and Organized Hate Crime, s.1.

[16] Krueger, Alan B./Maleckova, Jitka, "Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?", Journal of Economic Perspectives, Vol: 17, No: 4, Fall 2003, s.119.

uygulanacak yaptırımların neler olacağı sorusu bütün dünyada cevaplandırılmayı beklemektedir^[17].

Gerçekten de uluslararası toplumun terörizm konusunda karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi, terörizm üzerinde ortak bir tanım yapamamaktır. Bazı tanımlar faillere, bazıları teröristlerin amaçlarına, bazıları da teröristlerin kullandıkları yöntemlere odaklanmış ve bunun sonucunda ortak bir tanım yapmak mümkün olamamıştır. Bununla birlikte hem ulusal hem de uluslararası düzeyde terörizmi tanımlamaya yönelik bir çabanın bulunduğu da gözden uzak tutulmamalıdır. Günümüzde terörizmi önlemeye yönelik olarak yapılmış on üç uluslararası sözleşmenin bulunması da tespiti doğrulamaktadır^[18]. Ayrıca her devletin kendi kurumlarının bile farklı terörizm tanımları kullandığı bilinmektedir. Buna örnek olarak Amerikan hükümetinin çeşitli kurumlarınca beş farklı terör tanımının kullanıldığı belirtilmektedir. Peki bu tanımlardan acaba hangisi en doğrudur? Burada yapılacak tercih bu tanımı yapacak kişinin pozisyonuna, misyonuna ve hangi zaman diliminde bunu yapacağına göre değişiklik gösterecektir. Ayrıca hangi tanım seçilirse seçilsin bunun aynı zamanda başka bir ikilemi de doğuracağı ifade edilmektedir^[19].

Bununla birlikte terörizmin tanımı konusunda herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımın olmaması terörizm kavramının tanımlanamaz olduğu sonucunu doğurmaz. Bunun nedeni terör ve terörizm kavramlarının siyasi, hukuki, sosyal, felsefi ve uluslararası boyutlara sahip karmaşık ve subjektif bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca devletlerin farklı siyasi görüşlere ve politik önceliklere sahip olması da bunda büyük bir önem oynamaktadır. Zira devletler, yapılacak bir tanımla kendilerini bağlamayı ve taahhüt altına sokmayı istememektedirler. Terörizmin bu ve bunun gibi gerekçelerle net bir tanımının yapılamaması birçok sıkıntıyı beraberinde getirmektedir. Özellikle birilerine göre terörist olan, diğerlerine göre özgürlük savaşçısı olarak kabul edilmeye devam edildiği sürece terörizmle mücadele konusunda uluslararası alanda ortak hareket edilmesi mümkün olmamakta, bu da terörizmin ömrünü uzatmaktadır^[20].

Yıllar geçtikte terörizm kavramı birçok açıdan yeniden tanımlanmış ve şekillendirilmiştir. Bu tanımlamalar silsilesinde en çok kullanılan kavramlar içerisinde

[17] Ronczkowski, *Terrorism and Organized Hate Crime*, s.xxv.

[18] Ayrıntılı bilgi için bkz. Şimşek, Murat, "Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 54, Mart-Nisan 2016, s.320 vd.

[19] Ronczkowski, *Terrorism and Organized Hate Crime*, s.17-18.

[20] Akça, Mehmet, "Terörizmin Kendine Özgü (Sui Generis) Niteliği: Kavramı Tanımlamada Metodoloji Sorunu", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 88, Sayı: 1, Yıl: 2014, s.30-32.

“siyasi” kelimesi önemli bir yer almaktadır. Literatürde terörizm için yapılan 109 tanımın analizi sonucunda en çok kullanılan birinci kavramın %83 ile “*şiddet ve güç kullanma*”; ikinci kavramın %65 ile “*siyasal/politik*”; üçüncü kavramın ise %14 ile “*örgüt*” olduğu ortaya konulmuştur. Siyasal terörizm, terörizmin tek şekli değil, bütün görünüm şekillerinden yalnız bir tanesidir. Gerçekten de terörizm birçok şekilde, türde, tipte ve metotta ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte ağırlıklı olarak kabul edildiği üzere terörizmin yalnızca altı türü üzerinde hukuki yaptırım uygulanması yoluna gidilmektedir: *Siyasal terörizm (Political terrorism)*; *ekolojik terörizm (Ecological terrorism)*; *tarımsal terörizm (Agricultural terrorism)*; *uyuşturucu terörizmi (Narco-terrorism)*; *biyolojik veya kimyasal terörizm (Biological or chemical terrorism)*; *siber terörizm (Cyberterrorism)*^[21].

Bu bağlamda bakıldığında terörizmi tarif etmek için kullanılması gereken olmazsa olmaz unsurlar olarak şunları söylemek mümkündür: Şiddet veya şiddet tehdidi; siyasal saik; örgüt. Terörizmin tanımı konusunda gerek doktrinde gerek uluslararası sözleşmelerde yapılan tanımlamaların bu üç unsur etrafında şekillendirildiği de bilinen bir gerçektir.

Konuyla ilgili son olarak terör ve terörizm kavramları arasındaki farka da kısaca değinmekte yarar vardır. Terör ve terörizm günlük hayatta birbiri yerine kullanılan kelimeler olsa da aslında bu ikisi arasında önemli farklar bulunmaktadır. Her ne kadar her iki terim, şiddet, korku, tehdit, yasadışı gibi olguları çağrışırsa da birbirinden farklı içeriğe ve anlama sahiptirler. Fransızca’da “*terreur*”, İngilizce’de “*terror*” kelimeleri ile ifade edilen terör sözcüğü Latince kökenli olup “*terrere*” kelimesinden türetilmiştir. Terör sözcüğü Türkçede korkutmak, yıldırım, sindirmek, gözdağı vermek gibi olumsuz birçok anlama gelmektedir. Tanımları itibariyle birer şiddet türü olmasına rağmen her şiddet olayı terör ve terörizm değildir. Terör ve terörizm kavramsal olarak farklı bir anlam ve öneme sahiptir. Burada belirleyici olan, terörizmi tanımlayan şiddetin “*siyasi amaçlı*” olmasıdır. Terör ise hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını hem de bu ortamı yaratan şiddet eylemini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle terör, insanları yıldırım, sindirmek yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma veya tehdit etme eylemi olarak tanımlanabilir. Bu nedenle bazen terör kelimesi eylem kelimesi ile birlikte “*terör eylemi*” olarak kullanılmakta, bazen de terör eylemini ifade etmek üzere sadece terör kelimesi kullanılmaktadır.

Terörizm ise uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade eden terörden farklı olarak, siyasi amaçları gerçekleştirmek için sistemli, örgütlü ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır. Başka

[21] Ronczkowski, Terrorism and Organized Hate Crime, s.20-23.

bir ifadeyle terör, korku yaratmaya yönelik genel bir kavramı yansıtmasına karşın, terörizm korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet sürecini tanımlamak için kullanılmaktadır^[22]. Ayrıca terörden farklı olarak terörizm, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır. Terörizmden söz edebilmek için aynı siyasal amaca yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı zorunlu bir şarttır^[23]. Başka bir ifadeyle terörizm, bireyler veya *ulusaltı gruplar* (subnational groups) tarafından, siyasal ve sosyal amaçlar elde etme gayesi ile geniş kitleleri etkilemek ve sindirmek için önceden tasarlanmış şiddet ve tehdit eylemleridir^[24].

1. Türk Hukukundaki Durum

Türkiye’de de dünyadakine benzer şekilde, terörizmin üzerinde uzlaşmış net bir tanımı bulunmamaktadır. Bu başlık altında yalnızca mevzuattaki bazı düzenlemelere temas edilecektir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde terörün tanımı şu şekilde yapılmıştır: “*Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.*” Ayrıca Kanun’un 3. maddesinde terör suçlarının kapsamına hangi suçların girdiği sayma suretiyle gösterilmiştir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere Kanun’da terörizmden ne anlaşılması gerektiği sorusu cevapsız bırakılmıştır.

Benzer şekilde 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun’da da terörizmin tanımı net bir şekilde yapılmamış olmasına karşın Kanun’un satır aralarında üstü kapalı olarak terörizmden ne anlaşılması

[22] Akça, *Terörizmin Kendine Özgü Niteliği*, s.16-18; Bozdemir, Mevlüt, “Terör (mü) ve Terörizm (mi)?”, SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu, 100. Doğum Yılında Atatürk’e Armağan Dizisi, Yıllık, Yıl: 1981, Cilt: VI, Ankara 1982, s.526; Zafer, Hamide, *Ceza Hukukunda Terörizm – Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Işığında*, İstanbul 1999, s.9-12 (Yazar, terör ve terörizm arasındaki hassas ayrımın konuşma dilinde ortadan kalktığını ve günümüzde terör ve terörizm kavramlarının aynı anlamda kullanıldığına vurgu yapmaktadır).

[23] Akça, *Terörizmin Kendine Özgü Niteliği*, s.29-30.

[24] Şimşek, *Terörizm*, s.319.

gerektiğiyle ilgili ipuçlarına rastlanmaktadır. Bu ipuçlarından en önemlisi Kanun'un 3. maddesinde belirtilen fon sağlanması veya toplanması yasak olan fiillerdir. Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrasının a bendine göre “*Bir halkı korkutmak veya sindirmek ya da bir hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla, kasten öldürme veya ağır yaralama fiilleri*”, b bendine göre “*3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör suçu olarak kabul edilen fiiller*” ile c bendinde Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yasaklanan ve suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesi amacıyla fon sağlanması veya toplanması yasaklanmıştır. Kanaatimizce özellikle 3. maddenin 1. fıkrasının a bendinde belirtilen tanımlamanın adı konmamış olsa da terörizmin özet niteliğindeki bir tanımı olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

2. Yabancı Hukuk Sistemlerindeki Durum

Amerika Birleşik Devletleri'nin de dahil olduğu birçok devlet ve uluslararası kuruluş tarafından terörizmin tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “*Terörizm, ulusalı (subnational) gruplar veya gizli ajanlar tarafından genellikle geniş kitleleri etkilemeye yönelik önceden planlanmış, politik amaçlar elde etme gayesiyle sivil (noncombatant)*^[25] *hedeflere karşı gerçekleştirilen şiddet veya şiddet içerikli tehdit eylemleridir.*”^[26]

Terörizm kavramı GTD (Global Terrorism Database)^[27] tarafından ise şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Terörizm, korku, zorlama veya yıldırma yoluyla politik, ekonomik, dinsel ya da sosyal nitelikli bir amaca ulaşmak için devlet dışı bir aktör tarafından yasadışı güç ve şiddet kullanılması veya şiddet kullanma tehdidine başvurulmasıdır.*” Bu tanımdan hareketle terörizmin şu unsurları barındırması gerektiği söylenebilir: 1) Politik, ekonomik, dinsel veya sosyal bir amacı elde etmeye yönelik şiddet eyleminin varlığı; 2) Şiddet eyleminin mevcut mağdurlarından öte daha geniş bir topluluğa gözdağı verme, korkutma ve sindirme mesajı verme amacı gütmesi; 3) Şiddet eyleminin uluslararası hukukun kuralları dışında kalması^[28].

[25] Sivil (noncombatant) kavramı, sivillerin yanında, saldırının gerçekleştirildiği anda silahlı olan veya görev başında bulunmayan askeri personeli de kapsamaktadır. Ayrıca yurt dışındaki askeri tesislere veya yurt dışındaki bulunan silahlı askeri personele karşı gerçekleştirilen örneğin bombalı saldırı gibi durumlarda da terör saldırısının varlığından söz edilmektedir. Bkz. Krueger/Maleckova, Terrorism, s.120.

[26] Krueger/Maleckova, Terrorism, s.119-120.

[27] Resmi web sayfası: <https://www.start.umd.edu/gtd/> (E.T.: 10.05.2017)

[28] <http://www.start.umd.edu/gtd/using-gtd/> (E.T.: 10.05.2017)

Amerika'da “Terörizmle ilgili yıllık raporlar” konusunu düzenleyen U.S. Code 22 USC Sec. 2656f paragrafının “Tanımlar” başlıklı (d) bendinde terörizmden ne anlaşılması gerektiği net bir şekilde ifade edilmiştir: “Terörizm kavramı kasıtlı, politik saikli, silahlı olmayan hedeflere karşı ulusaltı gruplar (subnational groups) veya gizli ajanlar (clandestine agents) tarafından işlenen şiddet eylemleridir.” Amerikan doktrinde, yapılan bu tanımın terörizmden ne anlaşılmasını ortaya koyması açısından yararlı olduğu, buna rağmen terör saldırısının ve kimin terörist olarak nitelendirileceğinin de mutlaka tanımlanması gerektiği ifade edilmektedir^[29].

§3. Terörizm ve Nefret Suçları Arasındaki İlişki

Terörist gruplar bir şahsı veya bir grubu dininden, ırkından, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, engelliliğinden vb. nedenlerle hedef alırlarsa bu suç nefret suçu olarak nitelendirilir. Terörizmin amacı daha önce de ifade edildiği üzere siyasi mesaj göndermektir; nefret suçlarında ise amaç siyasi mesajdan ziyade karakterize edilen grubun üyelerine mesaj göndermektir. Örneğin, 1999 yılında İngiltere’de Soho’da yaşanan bombalı eylemin hedefinde LGBT gruplar vardı ve bu kişiler cinsel yönelimlerinden dolayı bu saldırının hedefi olmuşlardı. Bu nedenle bu saldırı terör saldırısı değil nefret suçu olarak nitelendirilmiştir. Zira bu bireylere artık toplumda istenmedikleri mesajı verilmek istenmişti. Dolayısıyla buradaki amaç siyasi değildir^[30].

Bununla birlikte terörizm ve nefret suçları birçok ortak paydaya sahiptirler: Her şeyden önce her bir davranış şekli de cezalandırılabilir bir fiili bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca her iki durumda da failler hedeflerini mağdurların bireysel davranışlarından ziyade ait oldukları grup kimliği yüzünden seçmekte, geniş bir hedef kitleyi sindirmeyi veya o kitleye mesaj göndermeyi amaçlamaktadırlar. Bazı durumlarda failer tarafından kullanılan dilin nefret suçları ve terörizmde birleştiği de görülmektedir; örneğin teröristler tarafından gerçekleştirilen terör saldırıları ile bağlantılı olarak nefret içerikli sözler sarf edilmesi veya nefret suçu faillerinin mağdurları yıldırmaları gibi. 2012 yılında Wisconsin’deki Sih Tapınağı’nda gerçekleştirilen silahlı saldırıda olduğu gibi bazı olaylarda kolluk kuvvetleri tarafından aynı saldırının hem nefret suçu hem de terör saldırısı olarak nitelendirilebildiği de görülmektedir. Bu benzerliklerinden ötürü doktrinde bazı yazarlarca nefret suçları ve terörizm “yakın kuzenler” (close

[29] Ronczkowski, Terrorism and Organized Hate Crime, s.18-19.

[30] Övet, Terörizm, s.127.

cousins) olarak nitelendirilmektedir^[31]. Bu görüşü savunan yazarlardan *Krueger/ Maleckova*'ya göre, nefret suçları ve terörizm benzer belirleyici faktörlere sahip olan yakın davranış biçimleridir. Bu yüzden yazarlara göre nefret suçları ile terörizm “*yakın kuzenler*” olarak görülebilir. Zira her ikisinde de mağdurlar bireysel davranışları yüzünden değil, ait oldukları grup kimliği yüzünden hedef olarak seçilmişlerdir. Ayrıca sonuçları açısından da her ikisinin etki alanı benzer olup her ikisi de yalnızca suça uğrayan mağduru değil mağdurun da dahil olduğu bütün toplumu etkilemektedir^[32]. Şayet nefret suçları ve terörizm arasındaki ilişkiye dair benzer ampirik bulgular mevcutsa bu görüşün savunulabilir olduğu ifade edilmektedir^[33].

Bu benzerliklerine rağmen nefret suçları ve terörizm arasında önemli farklılıklar da bulunmaktadır. İlk olarak nefret suçu faillerinin profili, genel olarak adi suçların profiliyle benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda nefret suçu faillerinin çoğunun herhangi bir ideolojik grupla bağlantısı olmayan, güçlü bir siyasi görüşü bulunmayan, suç geçmişi olan ve uyuşturucu madde kullanan genç insanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu fail tiplemesi, gerçekleştireceği eylemi önceden planlayan ve birçok olayda organize bir örgüt adına bu saldırıyı gerçekleştiren terörist prototipine uymamaktadır. Global Terrorism Database (GTD) sisteminde ABD topraklarında gerçekleştirilen terör saldırılarının yalnızca %3-5'lik bir kısmının aynı zamanda FBI tarafından tutulan nefret suçları istatistiklerinde nefret suçu olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında da nefret suçları ve terörizmin “*yakın kuzenler*” değil “*uzak akrabalar*” (*distant relatives*) olduğu savunulmaktadır^[34].

Doktrinde nefret suçları ve terörizmin ağırlıklı olarak kabul gören tanımlarının dört unsuru bünyesinde barındırdığı ifade edilmektedir: İlk ve en açık olanı, her iki tanımda da bir suçun (criminal offense/illegal) varlığından bahsedilmesidir. İkinci unsur, faille ilgilidir. Buna göre terörizm söz konusuysa devlet dışı aktörlerin (non-state actors) varlığı açık bir şekilde aranırken, nefret suçunun tanımlanmasında buna üstü kapalı bir şekilde yer verildiği ifade edilmektedir.

[31] King, Ryan D./DeMarco Laura M./Vandenberg, Robert J., “Similar from a Distance: A Comparison of Terrorism and Hate Crime”, in: *The Handbook of the Criminology of Terrorism*, First Edition, Edited by Gary LaFree and Joshua D. Freilich, West Sussex 2017, s.385.

[32] Krueger, Alan B./Maleckova, Jitka, “The Economics and the Education of Suicide Bombers: Does Poverty Cause Terrorism?”, *The New Republic*, June 24, 2002, s.28.

[33] Deloughery, Kathleen/King, Ryan D./Asal, Victor, “Close Cousins or Distant Relatives? The Relationship Between Terrorism and Hate Crime”, *Crime & Delinquency*, vol. 58, 5, s.664.

[34] King/DeMarco/Vandenberg, *Terrorism and Hate Crime*, s.385-386.

Üçüncü unsur, saik (motive) bakımından kendisini göstermektedir. Her iki suç tipinde de bireysel mağdurlardan ziyade daha geniş kesimlerin etkilenmesi amaçlanmaktadır. Bu ilk üç unsur nefret suçları ile terörizm arasındaki ortak unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşın her iki suç tipinin dördüncü unsuru olan “*şiddetin derecesi ve seçilen hedef*” önemli bir farklılık yaratmaktadır. Zira FBI’ın tanımında^[35] nefret suçlarının kişilere veya mala karşı işlenebileceği belirtilmişken, Global Terrorism Database tarafından yapılan tanımda yalnızca kişilere karşı yasadışı güç ve şiddete başvurulmasından bahsedilmektedir. Terörizmde şiddetin varlığı olmazsa olmaz bir şarttır. Buna karşın nefret suçlarının çoğunun şiddet içermeyen ve yıkıcı olmayan fiiller olduğu ifade edilmektedir. Buna örnek olarak FBI’ın 2013 yılında ABD’de gerçekleştirilen nefret suçlarıyla ilgili yayınladığı raporda şiddet eylemleri ve mala zarar verme vakıalarının %30, tehdit vakıalarının %26, basit saldırıların %24 oranında olması gösterilmektedir^[36].

Doktrinde *King/DeMarco/Vandenberg* tarafından nefret suçları ve terörizm arasındaki benzerlikler ve farklılıklar çeşitli kriterler ele alınarak tablo halinde gösterilmiştir^[37]:

[35] “Nefret suçları, failin farklı ırk, din, engellilik, etnik köken veya cinsel yönelime karşı beslediği önyargının sonucunda bir kişiye veya mala karşı işlemiş olduğu suçlardır.”

[36] King/DeMarco/Vandenberg, *Terrorism and Hate Crime*, s.387.

[37] King/DeMarco/Vandenberg, *Terrorism and Hate Crime*, s.388.

KRİTERLER	BENZERLİKLER	FARKLILIKLAR
Tanımlanan davranış	<ul style="list-style-type: none"> Her iki suç tipi korkutma amacı taşımaktadır. Sivil kişiler tarafından işlenmektedirler. Gruplar arası çatışmanın manifestosudurlar. 	<ul style="list-style-type: none"> Amaçların farklılığı: Terörizmin amacı çok daha kapsamlıdır. Örneğin, çevresel, politik, ekonomik vs. Terörizmin birçok tanımında şiddetin varlığı zorunlu bir unsurdur.
Kavramsal özellikler	<ul style="list-style-type: none"> Bir grubu reddetmenin dışavurumudurlar. Sıklıkla bir şikayetin dışavurumudurlar. 	<ul style="list-style-type: none"> Hareketin yöneliş şekli: Nefret suçlarının mağdurlarını, failden daha düşük statüdeki kişiler oluşturmaktadır.
Demografik profil	<ul style="list-style-type: none"> Failler çoğunlukla genç erkeklerden oluşmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Terörizm, nefret suçlarıyla karşılaştırıldığında daha yüksek eğitim düzeyine sahip faillerce gerçekleştirilmektedir. İrksal demografik göstergeler nefret suçlarında çok daha belirgindir.
İçeriksel faktörler	<ul style="list-style-type: none"> Makro-ekonomik koşullar her iki suç tipi için de kuvvetli bir gösterge değildir. 	
Suçun niteliği		<ul style="list-style-type: none"> Terörizm çok daha fazla ölümcüldür; saldırılar çoğunlukla önceden planlanmaktadır. Terörizm çoğunlukla silah kullanımını zorunlu kılmaktadır.

Ş4. Terörizm ve Nefret Suçlarının Birbirini Tetikleme Etkisi

Burada cevaplandırılması gereken iki temel soru bulunmaktadır: Nefret suçları ve terörizm benzer davranış şekilleri olarak düşünülebilirler mi? Bunlardan birisinin artması diğerinin de artması sonucunu doğurur mu?

Amerika'da son otuz yılda yapılan teorik ve ampirik araştırmalarda söz konusu suçlar (nefret suçları ve terörizm) hukuken farklı anlamlara gelmelerine rağmen kavramsal olarak bunların işleme nedenleri ve amaçları ile faillerinin sahip oldukları karakteristik özelliklerin benzerlik taşıdığı ortaya konulmuştur. Nefret suçlarıyla ilgili çalışan bilim insanları nefret suçları ve terörizmin geniş bir sosyal grubu yıldırma amacı taşıdığını ileri sürmektedirler. Ayrıca 1993 yılında neo-Nazi grupları üzerinde yapılan bir çalışmada, nefret suçları ve

terörizm arasında bariz oranda yakın bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Hatta bazı yazarlar bir adım daha ileri giderek, nefret suçları ve nefret söyleminin, terörizmin başlıca görünüm şekli olduğunu savunmuşlardır. Bu yazarlara göre dışlanan/ötekileştirilen grupları sindirmek üzerine şekillendirilmiş olan nefret suçları ve terörizm, aynı temeli paylaşan fenomenin değişik görünüm şekillerini oluşturmaktadır^[38].

Doktrinde, nefret suçlarının terörizme yol açtığına dair herhangi bir bulgunun olmadığı ifade edilirken, terör olaylarından sonra ise nefret suçlarında önemli bir artış olduğuna vurgu yapılmaktadır. Avrupa ve Amerika'da yaşanan büyük terör olaylarından sonra özellikle Araplara ve Müslümanlara yönelik nefret suçlarında çok büyük artışlar yaşandığı belirtilmektedir^[39].

Nefret suçları ve terörizm arasındaki ilişkinin teorik ve ampirik zeminde dikkatle incelenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda, nefret suçu vakalarının sıklıkla sabıkaları olan ve suçun işlendiği anda alkol veya uyuşturucunun etkisi altında bulunan gençler tarafından işlendiği ayrıca nefret suçu faillerinin çoğunun güçlü politik bağlantılarının veya ideolojik bağlılıklarının bulunmadığı ve resmi organizasyonlardan uzak durmayı tercih ettikleri görülmektedir. Buna karşın terör saldırılarının daha planlı gerçekleştirildiği, yoğun bir çalışmanın neticesi olduğu ve birçok somut olayda gerçekleştirilen terörist saldırının politik veya sosyal sorunlara dikkat çekmeyi amaçlayan örgütlü gruplar tarafından gerçekleştirilmiş olduğu da ifade edilmektedir. Bununla birlikte terörizmin, kavramsal olarak “*üst sınıfa karşı işlenen bir suç*” (*upward crime*) olduğu yani saldırıların sıklıkla mağdurlardan daha düşük sosyal sınıfa ait failer tarafından işlendiği görülmektedir. Buna karşın nefret suçlarının ise “*alt sınıfa karşı işlenen bir suç*” (*downward crime*) olduğu yani bu suçların toplumdaki baskın grubun üyeleri tarafından, farklı ırka, dine, siyasi görüşe veya cinsel yönelime vs. sahip azınlıklara karşı işlendiği belirtilmektedir^[40].

Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda özellikle iki soruya cevap aranmıştır:

-Nefret suçlarının yakın gelecekte terörizme yol açıp açmadığı, başka bir ifadeyle nefret suçlarının terörizmi tetikleyip tetiklemediği;

-Bu denklemin tam tersinin yani terörist saldırıların gelecekte işlenecek nefret suçlarını tetikleyip tetiklemediği.

[38] Deloughery/King/Asal, Terrorism and Hate Crime, s.664.

[39] King/DeMarco/Vandenberg, Terrorism and Hate Crime, s.395.

[40] Deloughery/King/Asal, Terrorism and Hate Crime, s.663, 665.

Literatürde ikinci soruyla ilgili birçok örnek olduğu, bu bağlamda terör saldırılarını takip eden günlerde ve haftalarda işlenen nefret suçlarında önemli bir artış yaşandığı belirtilmektedir. Buna örnek olarak 11 Eylül terör saldırısını takip eden haftalarda Arap ve İslam karşıtı nefret suçlarında oldukça büyük bir artış yaşanması gösterilmektedir. Ayrıca bu dönemde işlenen birçok suçun intikam/öç alma amacıyla gerçekleştirildiği ve şiddetin sıklıkla daha çok şiddete yol açtığı ifade edilmektedir^[41]. 11 Eylül olaylarından sonra, esmer tenli veya başını örten her insanın Müslüman olduğu düşünülmüş ve bu kişiler nefret suçunun mağduru olmuşlardır. Örneğin, 11 Eylül'den sadece dört gün sonra Arizona'da dükkanında çalışan *Balbir Singh Sodhi* isimli Sih olan bir Hindistanlı, kafasına sarık sardığı için onu Müslüman zanneden *Frank Roque* tarafından öldürülmüştür. Tutuklanmasının hemen ardından açıklama yapan *Roque* “*Bir Amerikalı olduğunu ve yolun sonuna kadar Amerika ülkesinin savunucusu olduğunu*” söylemiştir^[42]. Ancak doktrinde 11 Eylül'den sonra yapılan saldırıların intikam ve öç alma amacıyla işlenen nefret suçu örnekleri olarak görülebileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte 11 Eylül saldırısının büyüklüğü, kapsamı ve politik sonuçları bakımından daha önce hiç görülmemiş büyüklükte benzersiz bir saldırı olduğu gerçeğinin de gözden uzak tutulmaması gerektiği; bu bağlamda -11 Eylül hariç tutulacak olursa- diğer terörizm ve daha sonrasında gelen nefret suçları arasında daha genel bir öncelik-sonralık ilişkisinin olup olmadığının da araştırılması zorunluğu üzerinde durulmaktadır^[43].

Bazı yazarlar tarafından, işlenen nefret suçlarının gelecekteki daha aşırı ve potansiyel şiddet içeren terörist faaliyetlerin habercisi olup olamayacağı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Buna göre işlenen nefret suçlarının, o suçu işleyen gruptakilere yakın olanlar arasında radikalliğin göstergesi olarak görülebileceği ve böylece işlenen nefret suçunun daha şiddetli terör eylemlerinin habercisi olabileceği ileri sürülmektedir. 1995 yılında Amerika'nın Oklahoma City şehrinde *Timothy McVeigh* tarafından bombalı bir araçla gerçekleştirilen saldırı neticesinde 168 kişi hayatını kaybetmiş, 680'den fazla kişi de yaralanmıştı. Bu saldırı 11 Eylül saldırılarına kadar Amerika tarihinin en büyük terör saldırısı olarak kayıtlara geçmiştir. Bu saldırıyı gerçekleştiren *Timothy McVeigh*, beyaz ayrılıkçı lider *William Luther Pierce*'in kitaplarını okumuş ve *Pierce*'nin söylemiş olduğu “*Yahudiler, siyahiler ve diğer azınlıklar tarafından beyaz ırka ve Amerika'ya yönelik mevcut tehdit cesur kahramanlarca engellenmelidir!*” sözü kendisini çok etkilemiştir. *McVeigh* daha sonrasında çeşitli silah fuarlarına katılmış, *Pierce*'nin

[41] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.665.

[42] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.670.

[43] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.670.

eserlerinin kopyalarını insanlara dağıtmış ve radikal sağcılar tarafından kutsal kabul edilen yerleri ziyaret etmiştir. Bütün bunların neticesinde, *McVeigh*'ın gerçekleştirdiği bombalı eylemi, radikalleştirilmiş bir sürecin sonucu olarak nitelendirmek mümkündür. Ancak bu münferit terör saldırısının genelleştirilmesinin çok zor olduğu da belirtilmektedir. Bununla birlikte Oklahoma City saldırısının düşük seviyeli eylemlerden ölümcül terör saldırılarına nasıl gidilebildiğini göstermesi açısından önemli bir örnek olduğu ifade edilmektedir. Azınlıklara karşı gerçekleştirilen nefret suçları, bu suçları gerçekleştiren grupların azınlıklara karşı besledikleri nefreti nasıl giderek artırdıklarını ve daha ölümcül saldırılar düzeyine çıkartabildiklerini göstermektedir^[44].

Deloughery/King/Asal tarafından yapılan araştırmada 1992 ile 2008 yılları arasında Amerika'da kayıtlara geçen 131.286 nefret suçu olayı ile yine aynı tarihlerde Amerika'da gerçekleştirilen nefret suçlarına benzeyen 505 terör saldırısının^[45] kaydedildiği veri tabanındaki (GTD-Global Terrorism Database) bilgiler ışığında bir analiz gerçekleştirilmiştir^[46]. Bu çalışmada, 11 Eylül'den sonraki ilk hafta içerisinde nefret suçlarının ani yükselişe geçtiği, bununla birlikte bu yükselişin ilk haftadan sonra devam etmediği ifade edilmektedir. Nefret suçlarının bu kısa sürede zirveye çıkmasının nedeni olarak, terör saldırısını takip eden ilk anlarda insanların öfke veya intikam alma hırsıyla fevri bir şekilde hareket etmeleri gösterilmektedir. Terör saldırısından sonraki ikinci haftada ise işlenen nefret suçlarının azalmasının nedeni olarak, nefret suçu işleyenlere uygulanan hukuki yaptırımlar ve belki de politikacıların özellikle Müslüman ve Araplara karşı işlenen nefret suçlarına yönelik tepkilerini net bir şekilde ortaya koymaları gösterilmektedir. Bu çalışmada varılan önemli sonuçlardan birisi de geçmişte yaşanan nefret suçları ile mevcut terör saldırıları arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı yönündeki tespittir^[47].

Deloughery/King/Asal çalışmalarında varmış oldukları sonuçları şu şekilde sıralamaktadırlar^[48]:

[44] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.667-668.

[45] Bu 505 terör saldırısının %29'unun sağ görüşlüler, %33'ünün sol görüşlüler, %2'sinin Amerikan ülküsünü temsil eden sembollere yönelik düşmanlık besleyenler (ki bunlar uluslararası gruplar ve cihatçı gruplar olarak nitelendirilmektedir), %34'ünün herhangi bir motivasyonu olmayanlar, %2'sinin ise bunların dışında kalan kişiler tarafından işlendiği belirtilmektedir. Bkz. Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.673.

[46] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.670-673.

[47] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.675-679.

[48] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.679-680. Benzer tespitleri ve sonuçları içeren başka çalışmalar için bkz. King/DeMarco/Vandenberg, *Terrorism and*

-Nefret suçlarının, terör saldırılarının habercisi olarak değerlendirileceğine ilişkin hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

-Buna karşın, geçmişte yaşanan terör saldırıları ile sonrasında yaşanan nefret suçları arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle Amerika'nın sembolü niteliğindeki kurumlara karşı gerçekleştirilen saldırılarda, nefret suçlarının zirve yaptığı süre zarfının dört haftadan da fazlaya çıktığı ve çok büyük boyutlara ulaştığı; özellikle anti-Amerikan terör saldırısını takip eden ilk haftada nefret suçlarında %28'lik önemli bir artış yaşandığı ifade edilmektedir.

Deloughery/King/Asal tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgular hem teorik hem de pratik önemli anlamlar içermektedir. Buna göre^[49]:

-Terör saldırılarından sonra gerçekleştirilen nefret suçları, saldırıdan sonraki ilk hafta veya haftalar boyunca devam edebilmektedir.

-Gerçekleştirilen birçok nefret suçu terör saldırılarına tepki olarak işlenmektedir.

-Özellikle Amerika'nın sembollerinden birisine karşı gerçekleştirilen bir terör saldırısı sonrasında azınlık gruplar çok büyük bir risk altında bulunmaktadır.

-Terör saldırılarından sonra işlenen nefret suçları kısa bir zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilmekle birlikte özellikle anti-Amerikan saldırılar sonrasında gerçekleştirilen nefret suçlarında bu sürenin dört haftaya kadar uzayabildiği de belirtilmektedir.

-Nefret suçlarının, terör saldırılarından sonra artışa geçtiği gerçeğinden hareketle, terör saldırısından sonraki dönemde nefret suçlarını önlemeye yönelik kolluk faaliyetlerinin artırılması gerektiği öne sürülmüştür. Her ne kadar nefret suçlarının nerede ve ne zaman işleneceğini tam olarak belirlemek mümkün değilse de nefret suçlarının işlenme ihtimalinin yüksek olduğu spesifik zaman dilimlerini tahmin etmek mümkün olduğundan, bu süreçte kolluk kuvvetlerinin etkin bir şekilde çalışmasının işlenebilecek nefret suçlarını da azaltabileceği ifade edilmektedir.

Hate Crime, s.389-396; Kathleen, Deloughery/King, Ryan D./Asal, Victor/Rethemeyer, R. Karl, "Analysis of Factors Related to Hate Crime and Terrorism" Final Report to the National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism, College Park, MD: START, December 2012, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/files/publications/START_AnalysisofFactorsRelatedtoHateCrimeandTerrorism.pdf (E.T.: 10.05.2017).

[49] Deloughery/King/Asal, *Terrorism and Hate Crime*, s.680-683.

-Nefret suçları ile terörizm arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı sorusunun da cevabı büyük önem arz etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere nefret suçlarıyla terörizm arasında tek yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Zira her iki davranış biçiminin kavramsal olarak kendine has olduğu ve farklı sosyal süreçler tarafından şekillendirildiği bilinmektedir. Sonuç itibarıyla, nefret suçlarının terörizm için yüksek bir risk oluşturduğunu söylemenin mümkün olmadığı, bu bağlamda nefret suçlarının terörizmi tetiklemediği söylenebilir. Buna karşılık terör saldırılarının daha sonrasında yaşanan nefret suçları için verimli bir zemin oluşturduğu ve nefret suçlarını tetiklediği ifade edilebilir.

-Terörizmin şüphelileri ile sonraki nefret suçlarının mağdurları arasında bir benzerlik olduğu da doktrinde ifade edilmektedir. Buna örnek olarak, 11 Eylül saldırılarının failleriyle daha sonrasında işlenen nefret suçlarının mağdurlarının Araplar ve Müslümanlar olması gösterilmektedir. Bununla birlikte, Oklahoma City saldırısında olduğu gibi beyaz bir eski Amerikan askeri tarafından gerçekleştirilmiş terör saldırısı, kim tarafından yapıldığı henüz net olarak tespit edilemediği süreçte, siyasiler ve medya tarafından “*köktendinci İslamcılar*” işi olarak tanımlanmış, bunun neticesinde Araplara karşı gerçekleştirilen nefret suçları sayısı iki günde sıfırdan dokuza çıkmış daha sonrasında keskin bir şekilde tekrar sıfıra inmiştir.

Konuyla ilgili olarak *Hanes/Machin* tarafından yapılmış 2014 tarihli bir çalışmada, 7 Temmuz 2005 Londra ve 11 Eylül 2001 ABD terör saldırılarından sonra İngiltere’de çok sayıda Arap ve Asyalının yaşadığı dört bölgede işlenen nefret suçları ele alınmıştır. Bu bağlamda 7 Temmuz ve 11 Eylül saldırılarından sonra ırkçı saikle gerçekleştirilen nefret suçlarında nasıl bir değişim olduğu incelenmiştir. Burada varılacak sonuç, hangi sebeple gerçekleştirilmiş olursa olsun terör saldırılarından sonra bireylerin toplumdaki diğer gruplara yönelik algılarında herhangi bir değişime yol açıp açmadığının tespiti açısından büyük bir önem arz etmektedir. Söz konusu çalışmada, İngiltere’de ağırlıklı olarak Müslüman Asyalı ve Arapların yaşadığı dört bölgede meydana gelen nefret suçlarının 7 Temmuz ve 11 Eylül terör saldırılarından sonra nasıl bir değişim gösterdiği incelenmiştir. Çalışmada, her iki terör saldırısının hemen akabinde Asyalılara ve Araplara yönelik gerçekleştirilen nefret suçlarında önemli bir artış kaydedildiği, daha sonrasında ise işlenen nefret suçlarında azalma görüldüğü ancak hiçbir zaman bu iki terör saldırısından önceki senelerdeki rakamlara dönülemediği belirtilmektedir.^[50]

[50] Hanes, Emma/Machin, Stephen, “Hate Crime in the Wake of Terror Attacks: Evidence From 7/7 and 9/11”, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 2014, Vol. 30/3, s.247-248 (Yazarlar, 11 Eylül saldırılarından sonra önyargı saikli nefret suçlarında belirgin bir

Hanes/Machin, terör saldırılarının nefret suçlarını artırıp artırmadığıyla ilgili birçok kanıt olduğunu ifade etmektedirler. Amerika'da 11 Eylül terör saldırılarından sonra Müslümanlara, Araplara ve diğer Ortadoğululara karşı işlenen nefret suçlarının sayısında önemli bir artış olduğu bilinmektedir. FBI'ın nefret suçlarıyla ilgili yayınladığı yıllık istatistiklere göre, 2001 senesinden önce her yıl gerçekleştirilen İslam düşmanı (anti-Islamic) saldırıların 20 ile 30 arasında değiştiği; 2000 yılında 28 olan saldırı sayısının 2001 yılında 481'e yükseldiği ve daha sonraki yıllarda ise ortalama 100 ila 150 arasında gerçekleştiği ifade edilmektedir. Yazarlar diğer kaynakların da bu verileri doğruladığını belirtmektedir. Buna göre Amerika-Arap Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin (American-Arab Anti-Discrimination Committee/ADC) yayınladığı raporda, 11 Eylül'ü takip eden dokuz haftalık süreçte Amerikalı Müslümanlara karşı 700 civarında saldırı gerçekleştirildiği, bu saldırıların özellikle nefret suçu ve ayrımcılık olarak ortaya çıktığı ve 11 Eylül'ü takip eden ilk altı aylık süreçte zirve yaptığı belirtilmektedir. Yapılan bir başka araştırmada, 1 Eylül 2001'den 11 Ekim 2001 tarihine kadar geçen süreçte ABD'de Ortadoğululara karşı 100 nefret suçu işlendiği, işlenen bu nefret suçlarının yalnızca birinin 1 Eylül'den 11 Eylül'e kadar geçen on günlük süre zarfında gerçekleştiği, buna karşın geri kalan doksan dokuz saldırının yetmiş yedisinin 11 Eylül'ü takip eden ilk on günde işlendiği belirtilmektedir. Ancak *Hanes/Machin* bu sonuçların bilimsel temelden uzak olduğunu zira çok kısa bir periyodun temel alınması nedeniyle yapılan tespitlerin yalnızca kısa ve yoğun bir “şok periyodu” nun hipotezi olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedirler^[51].

Hanes/Machin ırksal ve dinsel nefret suçları arasında fark olmakla birlikte sıklıkla ikisinin bir arada meydana geldiğini de belirtmektedirler. 11 Eylül ve 7 Temmuz terör saldırılarının Müslümanlara karşı nefreti tetiklemesine karşın, ABD'de yapılan araştırmalarda hedef olarak yalnızca Müslümanların seçilmediği, nefret suçlarının aynı zamanda Müslüman olmayan Araplarla ve Ortadoğulularla birlikte, yanlışlıkla Müslüman zannedilen Sihlere karşı da işlendiği anlaşılmaktadır. Yazarlara göre, İngiltere'deki Müslüman toplumun büyük çoğunluğu Pakistan, Bangladeş ve Hindistan gibi Güney Asya ülkelerinden gelmiştir. Pakistan ve Bangladeş nüfusunun neredeyse tamamı Müslüman olmasına karşın, Hindistan toplumunun Hindular, Müslümanlar ve Sihlere bölündüğü belirtilmektedir. Bu bağlamda bakıldığında, İngiltere'de

artış olmasına rağmen, bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların sayı bakımından çok az olduğu eleştirisini de yapmaktadırlar.).

[51] Hanes/Machin, Evidence From 7/7 and 9/11, s.250-252.

yaşayan Güney Asyalıların ırksal veya dinsel ayrımcılığın mağduru oldukları söylenebilir^[52].

Londra'da 7 Temmuz'da yaşanan terör saldırılarıyla sonrasında gerçekleşen nefret suçlarını inceleyen *Hanes/Machin*, 7 Temmuz'dan önceki dönemde başka bir ifadeyle Ocak 2004'ten Temmuz 2005'e kadar İngiltere'de bir buçuk yıllık süreçte toplamda 72 nefret suçu işlendiğini, 7 Temmuz'dan sonraysa bu sayı ilk bir yıllık zaman diliminde (7 Temmuz 2006'ya kadar) 120'yi bulduğunu ifade etmektedirler. Yazarlar nefret suçlarının hangi dönemlerde ne kadar işlendiğiyle ilgili şu sonuçlara varmışlardır: 7 Temmuz'u takip eden ilk ayda 76 nefret suçu; 3. ayda toplam 84 nefret suçu; 6. ayda toplam 96 nefret suçu; 12. ayda ise toplam 120 nefret suçu işlenmiştir. İşlenen bu nefret suçlarının büyük kısmının Asyalılara ve Araplara, geri kalanının ise beyazlara ve siyalılara karşı işlendiği görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, 7 Temmuz terör saldırılarının Asyalılara ve Araplara karşı İngiltere'de işlenen nefret suçlarını artırdığı; ilerleyen aylarda bu kişilere karşı işlenen nefret suçlarının kademeli olarak düşüşe geçtiği görülse de 7 Temmuz öncesine kıyasla %10'luk bir artışla varlığını sürdürmeye devam ettiği ortaya konulmuştur^[53].

Amerika'da yaşanan 11 Eylül terör saldırılarından sonraki 6 aylık süreçte İngiltere'de yaşanan nefret suçlarında nasıl bir değişim görüldüğüyle ilgili *Hanes/Machin* tarafından yapılan bir araştırmada ise, Eylül 2001'de Asyalılara ve Araplara karşı İngiltere'de işlenen nefret suçlarının %28 artış gösterdiği, terör saldırısından sonraki üç ayda işlenen nefret suçlarındaki artışın %22'ye, altı ay sonra ise %11'e gerilediği tespit edilmiştir^[54].

Bu araştırmadan da açıkça görüleceği üzere Asyalılara ve Araplara karşı İngiltere'de işlenen nefret suçlarının 11 Eylül ve 7 Temmuz terör saldırılarının akabinde keskin bir artış gösterdiği ve zamana bağlı olarak işlenen bu suçların düşüşe geçtiği görülmekle beraber 11 Eylül terör saldırılarından sonraki altı aylık ve 7 Temmuz terör saldırılarından sonraki bir yıllık süreçte nefret suçlarında kayda değer bir artışın varlığını sürdürdüğü tespit edilmiştir^[55].

Konuya ekonomik yoksunluk açısından bakan bazı yazarlara^[56] nefret suçlarının ekonomik belirleyicilerinin, terör suçlarıyla çok yakın bir ilişki içerisinde

[52] Hanes/Machin, Evidence From 7/7 and 9/11, s.253.

[53] Hanes/Machin, Evidence From 7/7 and 9/11, s.259-260.

[54] Hanes/Machin, Evidence From 7/7 and 9/11, s.262.

[55] Hanes/Machin, Evidence From 7/7 and 9/11, s.262-263.

[56] Bkz. Krueger/Maleckova, Does Poverty Cause Terrorism?, s.27 vd. (Yazarlar, şayet fakirlik ve terörizm arasında yanlış ve haksız bir ilişki kurulacak olursa bunun çok büyük potansiyel

bulduğunu ifade etmektedirler. Buna karşın aksi görüşü savunan yazarlar, nefret suçlarının ekonomik yoksunluktan bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar; zira ekonomik koşullar ve nefret suçları arasındaki ilişkinin kanıtlanması son derece belirsizdir. Bu görüşteki yazarların yaptıkları araştırmalarda, nefret suçlarının işlenme oranıyla şehirlerin işsizlik düzeyleri arasında hiçbir bağlantı olmadığı ortaya konulmuştur. Bu sonuçlar yalnızca ABD’de değil Almanya’da da benzer şekilde kendisini göstermektedir. Almanya’da 1990’ların başında yabancılara karşı işlenen nefret suçlarına bakıldığında, işsizlik düzeyinin özellikle eski Doğu Almanya’da çok yüksek olmasına karşın, işsizlik oranı ile nefret suçlarının işlenmesi arasında herhangi bir ilişki kurulamamıştır. Benzer şekilde ortalama eğitim düzeyi ile de yabancılara karşı işlenen nefret suçları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı ortaya konulmuştur. Sonuç itibarıyla bakıldığında, ne ülkelerin içinde bulunduğu konjonktürel sıkıntılı dönemlerin ne de uzun vadede görülen yaşam standartlarındaki bölgesel dengesizliklerin nefret suçlarının görülüş sıklığı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı ifade edilmektedir. Nefret suçlarının potansiyel sebebi olarak ekonomik koşullardan ziyade hukuki yaptırımların yeterince uygulanmaması ve resmi otoritelerce (kolluk görevlileri, siyasiler vs.) kanunlara uymayanların cesaretlendirilmesi ve bunların yaptıkları davranışların onaylanması gösterilmektedir^[57].

tehlkelere yol açabileceğini çünkü uluslararası yardım kuruluşlarının gelişmekte olan ülkelere yaptıkları yardımların terörü artıracığı endişesiyle yardımdan vazgeçebileceklerini, bunun neticesinde de ihtiyacı olan birçok insanın olumsuz etkilenebileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle yazarlar ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere mevcut yaptıklarından daha fazla yardım yapmaları gerektiğini; terörizm ile fakirlik arasında kurulacak yanlış bir bağlantının, terörizmle mücadelede dikkatleri başka yöne çevirebileceği endişesini ifade etmektedirler).

[57] Krueger/Maleckova, *Terrorism*, s.123-124.

SONUÇ

ABD’de yaşanan 11 Eylül terör saldırıları terörizmin boyutları bakımından bütün dünyada çok önemli bir kırılma noktası olmuştur. Bu tarihe kadar “*terörist*”, “*terörizm*” ve “*terörist saldırı*” kavramları yalnızca üçüncü dünya ülkelerine özgü durumlar olarak görülürken bu tarihten sonra söz konusu kavramlar ABD’nin ve diğer Batılı ülkelerin ajandalarındaki önemli sorunlardan birisi haline gelmiştir.

Çalışmada ifade edildiği üzere uluslararası arenada terörizmin tanımının ne olacağıyla ilgili bir konsensüs sağlanamayacağı ortadadır. Günümüz globalleşen dünyasında terörizmin kabuk değiştirip ulusal boyuttan çıkıp uluslararası bir boyut kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda bir ülke için halihazırda tehdit oluşturmayan terörizm faaliyetinin yakın gelecekte o ülke için de çok büyük bir risk oluşturabileceği somut delilleriyle ortada durmaktadır. Bu nedenle terörizmle etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için uluslararası iş birliğinin olmazsa olmaz bir zorunluluk olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Her ne kadar terörizmin tanımı üzerinde uzlaşılabilmesi mümkün değil gibiyse de bir faaliyeti terörizm faaliyeti olarak kabul etmek için zorunlu asgari kriterlerin ortaya konulmasının da kısa vadede önemli kazanımlar sağlayacağı açıktır.

Bu açıklamalar ışığında günümüz dünyasında gerek devletler gerek uluslararası örgütler düzeyinde ortaya konulan tanımlar incelendiğinde terörizmin zorunlu dört temel unsura sahip olması gerektiği görülmektedir^[58]:

Mağdur: Mağdurlar silahsız ve sivil insanlardan oluşmaktadır.

Amaç/Saik: Terör saldırıları genellikle “*siyasi*” amaçlarla/saiklerle yapılmaktadır. Bu sayede saldırıyı gerçekleştiren terör örgütleri siyasi iktidar üzerinde baskı kurmayı hedeflemektedir. Her ne kadar amacın politik olması işlenen eylemin siyasi suç kapsamında değerlendirilmesi riskini taşısa da diğer unsurlar yerine geldiği takdirde politik amaçla gerçekleştirilen terör eyleminin siyasi suç sayılması mümkün olmayacaktır.

Kast: Terör saldırısının kasten işlenmesi gerekmektedir.

Yöntem: Terör eylemlerinin yöntemi cebir ve şiddet kullanmak ya da bunları kullanma tehdidinde bulunmaktır.

Bu açıdan güncel sayılabilecek bir örnek olması nedeniyle 2 Ekim 2017 tarihinde ABD’nin Las Vegas kentinde gerçekleştirilen saldırıya kısaca değinmekte yarar vardır. Las Vegas kentinde düzenlenen bir konseri izlemeye gelen kalabalığın üzerine bulunduğu otelin 32. katından ağır silahlarla ateş açan ve en az

[58] Saraçlı, Terörizm, s.1064-1065.

59 kişinin hayatını kaybetmesine ve 500'den fazla kişinin de yaralanmasına yol açan saldırıyı gerçekleştiren Amerikan vatandaşı 64 yaşındaki *Stephen Paddock* isimli saldırganın ve saldırganın gerçekleştirdiği eylemin nasıl nitelendirileceği Amerikan gündemini uzun süre meşgul etmiştir. Soruşturma devam ederken, yetkililerin ve basın organlarının *Stephen Paddock* için “*terörist*” terimini kullanılmamasına çok büyük tepki gösterilmiştir. Basın organlarında *Paddock*'tan “*yalnız kurt*”, “*dede*”, “*kumarbaz*” ve “*emekli muhasebeci*” ifadeleriyle bahsedilmesi ancak “*terörist*” sıfatının kullanılmaması çok eleştirilmiştir. Amerikan Başkanı *Donald Trump* da saldırganı “*hasta ve deli bir adam*” olarak nitelendirmiş, gerçekleştirdiği saldırıyı ise “*şeytani bir eylem*” olarak nitelendirmiştir. FBI tarafından en son yapılan açıklamalarda ise failin saikinin ne olduğunun halen araştırıldığı ifade edilmiştir. Yine birçok kişi tarafından, *Paddock*'un şayet Müslüman olsaydı hemen “*terörist*” olarak nitelendirileceği ancak beyaz bir Amerikalı olduğu için böyle nitelendirilmediği ifade edilmiştir. Bu somut örnek bile terörizmden ne anlaşılması gerektiği konusunda bir yeknesaklığın olmadığını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Nefret suçları ve terörizm arasındaki ilişki ile bu suçların birbirlerini tetikleyip tetiklemediği hususu bu çalışmada da ortaya konulduğu üzere özellikle Anglo-Sakson hukuk sisteminde önemli araştırmaların konusunu oluşturmuştur. Terörizm ve nefret suçları bir kısım benzerliklerinden ötürü bazı yazarlarca “*yakın kuzenler*” olarak nitelendirilirken diğer yazarlar bu benzerlikleri yeterli bulmayarak terörizm ve nefret suçlarının yalnızca “*uzak akrabalar*” olabileceğini dile getirmişlerdir. Her iki suç tipinin benzer ve farklı yönleri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda birisinin olduğu yerde diğerinin olup olmayacağı, başka bir ifadeyle bu suçların birbirlerini tetikleyip tetiklemediği hususu üzerinde teorik ve ampirik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde ağırlıklı olarak, geçmişte yaşanan nefret suçlarının gelecekteki terör saldırılarını tetiklemediği; buna karşın geçmişte yaşanan terör saldırılarının sonrasında nefret suçlarında önemli bir artış görüldüğü yani terör saldırılarının nefret suçlarının tetikleyicisi olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun en önemli kanıtları olarak 11 Eylül ve 7 Temmuz terör saldırılarından sonra Araplara ve Müslümanlara karşı gerçekleştirilen nefret suçlarında yaşanan dramatik artış gösterilmektedir.

Her ne kadar ülkemizde bu konuyla ilgili gerek ampirik gerek teorik hiçbir çalışma bulunmasa da Anglo-Sakson literatüründe varılan sonuçların benzerlerinin Türkiye için de geçerli olabileceği düşünülmektedir. Elbette bu konuda kesin bir sonuca varılabilmesi için benzer çalışmaların Türkiye’de de yapılması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akça, Mehmet, “Terörizmin Kendine Özgü (Sui Generis) Niteliği: Kavramı Tanımlamada Metodoloji Sorunu, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 88, Sayı: 1, Yıl: 2014.

Ataman, Hakan, “Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları”, in: Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der.: Yasemin İnceoğlu, İstanbul 2012.

Bozdemir, Mevlüt, “Terör (mü) ve Terörizm (mi)?”, SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu, 100. Doğum Yılında Atatürk’e Armağan Dizisi, Yıllık, Yıl: 1981, Cilt: VI, Ankara 1982.

Bulut, İlhan, Nefret Suçları, Ankara 2014.

Deloughery, Kathleen/King, Ryan D./Asal, Victor, “Close Cousins or Distant Relatives? The Relationship Between Terrorism and Hate Crime”, *Crime & Delinquency*, vol. 58.

Hanes, Emma/Machin, Stephen, “Hate Crime in the Wake of Terror Attacks: Evidence From 7/7 and 9/11”, *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 2014, Vol. 30/3.

Heard, Catherine, “The Law on Hate Crime”, *The Journal of Adult Protection*, Vol. 15, No. 3, 2013.

Jacobs, James B./Potter, Kimberly, *Hate Crimes – Criminal Law&Identity Politics*, 1998.

Kathleen, Deloughery/King, Ryan D./Asal, Victor/Rethemeyer, R. Karl, “Analysis of Factors Related to Hate Crime and Terrorism” Final Report to the National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism, College Park, MD: START, December 2012, https://www.start.umd.edu/sites/default/files/files/publications/START_AnalysisofFactorsRelatedtoHateCrimeandTerrorism.pdf (E.T.: 10.05.2017).

King, Ryan D./DeMarco Laura M./Vandenberg, Robert J., “Similar from a Distance: A Comparison of Terrorism and Hate Crime”, in: *The Handbook of the Criminology of Terrorism*, First Edition, Edited by Gary LaFree and Joshua D. Freilich, West Sussex 2017.

Krueger, Alan B./Maleckova, Jitka, “Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol: 17, No: 4, Fall 2003.

Krueger, Alan B./Maleckova, Jitka, “The Economics and the Education of Suicide Bombers: Does Poverty Cause Terrorism?”, *The New Republic*, June 24, 2002.

Öner, Mehmet Zülfü, “İngiltere Hukukunda Nefret Suçları”, *TBBD*, Sayı: 116, Yıl: 2015.

Övet, Talha, “Terörizm, İslamafobi ve Nefret Suçu İlişkisi”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Mayıs 2016, Sayı:5.

Ronczkowski, Michael R., *Terrorism and Organized Hate Crime – Intelligence Gathering, Analysis and Investigations*, Boca Raton 2012.

Saraçlı, Murat, “Uluslararası Hukukta Terörizm”, *GÜHFD*, Cilt: XI, Sayı: 1-2, Yıl: 2007.

Schneider, Hans Joachim, “Hasskriminalität: eine neue kriminologische Deliktskategorie”, *JZ*, 10/2003.

Streissguth, Tom, *Hate Crimes, Revised Edition*, New York 2009.

Şimşek, Murat, “Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 54, Mart-Nisan 2016.

Zafer, Hamide, *Ceza Hukukunda Terörizm – Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Işığında*, İstanbul 1999.